

wil herinnering te functioneren, als werken ons door

den alzo op-ter qualifica-zoódanig, dat welke een gesproevenmin zich is in geding eling van de een in „vreesbetoon“, uit-normen, w bevoelt te n gevaarlijke ie loopt uit izing dan de Terwijl in pzoeken, om, ge waarheid, n appliceeren lag van nog i de kerk in uiteenscheu-elarij, welke ereeren r de on-aan de gel-sterkste be-a.

fraaie zinne-craten, deze t de her-a elkaar ' Geen enkel, niet her-n z e. Als ons hee-dan zijn ontbl-n het gesprek riefschrijver nden achter-

et het Pink-topie noodig, K. S.

emt.

tbl. over een ij vindt dat e merkwaar-

ir—Holwerda rder dan zij i verder dan osteren niet waar een R. hebben naast eigenlijk nog geen roomse gelijkwaardig-ken, dat de R.K. studen-ten.

arvan hier-ordt — denk n, maar het eigenlijk ge- k" zeer ern-

le" tusschen

. Soms schij- k sprak pas denken, dat erswerk ge- ren, of er in ar ook, vóór Dr B. moet

De Reforma- roken wordt, dekt en ge- opperkerke-

bewijs".

nnemen, dat en De Strij- van Geref- ings, in Ge- niet weer- dekt en ge- rder aan de

Eén van beide: dr Berkouwer stemt dit toe; dan weet ik meteen, hoe hij over artikelen denkt, als de bovengenoemde.

Of hij stemt dit niet toe. Maar dan moet hij zijn „bewijs" maar als een niet-bewijs gaan erkennen.

Laat ons spreken over de officiële gronden, die in 1944 tegen menschen van allerlei slag en allerlei levens-geschiedenis in Gods Naam zijn aangevoerd.

Als dr B. nu zoo graag wil, dat allerlei narigheid uit de pers verdwijnt, waarom gaat hij dan niet in op mijn publieke toezegging, dat ik bereid ben, met ieder een correspondentie te openen, als welke zijn deputaten offici- eel hebben geweigerd? K. S.

OPVOEDING EN ONDERWIJS

Ouders, uw kinderen! (II)

Er zijn vele ouders, die in gemoede denken, dat de school van nu nog precies dezelfde is als die, waar- op zij hebben gegaan. Er mag dan wat veranderd zijn in het uiterlijke, alles is veel luxieuzer geworden, groote gebouwen, smaakvol en gezond ingericht; pla- ten aan den muur; een wereld van ruimte en opge- wektheid. De methodes wat veranderd in het lees- en rekenonderwijs.

Maar deze ouders vergissen zich deertlijk. Als ze nog eens in de school komen, dan werken er inderdaad vele factoren, die hen onmiddellijk in hun gedachten terugleiden naar hun eigen jeugd: de jasjes aan de kapstokken, de klompjes. De kindertjes naast elkaar in de rijen. We hebben dan zoo de neiging om dat alle- maal in een romantische verbeelding te zien, waar- bij we tevens onze eigen jeugd in sprookjeslicht zet- ten! En we vergeten, dat we in onze kinderjaren veel strijd hadden, dat de meester ook in de kinderwereld veel zonde te zien krijgt en te bestrijden heeft. Ook daar is de satan dagelijks aan het werk. Wij zijn zoo gewoon daarover te glimlachen, vergoelijkend, weg- strijkend. Het zijn nog maar kinderen, zeggen we dan. Maar in kleinere afmeting heerschen er dezelfde machten van afgunst en boosheid, ongehoorzaamheid en hebzucht, leugen en bedrog. Wat een onrecht en wreedheid komt daar zoo maar, onverbloemd naar voren.

Het gaat nu niet om de vraag, of er geen momen- ten zijn aan te wijzen die deze kinderen bij de volwas- senen vóór hebben. Onze ouders moeten geen rust kennen voordat ze zeker weten, dat hun kinderen op de school tegen deze gevaren gewapend worden. Dat hun geleerd wordt deze dingen werkelijk als zonde te zien. Dat zij daarmee hun Vader in den hemel bedroe- ven en vertoornen. Dat God de Heere werkelijk boos op hen is als zij Hem niet vrezen. Dat de satan om hen heen sluipst om hen te verslinden.

Is U er gerust op, dat Uw kind op school de tucht van het Woord leert? Toen de ouders vroeger zelf met groote moeite en offers hun schoolje in stand hielden wisten ze goed waartegen het ging: het rijk des satans manifesteerde zich in een goddelooze, dre- igende wereld om hen heen, bruto en koudhartig, hen hatend en achteruitzettend en ook hun kinderen eischend. En doordat zij zelf den satan zoo in hun onmiddellijke nabijheid wisten, schuwden ze geen of- fers om hun kinderen daartegen te wapenen, en ston- den ze eigenlijk zelf mee in de school, achter den onderwijzer. Het ging om de ziel van hun kinderen! De leermiddelen waren hoogst simpel, maar ze waren doorzichtig voor hen. De kinderen leerden eenvoudig wat de ouders onontbeerlijk achtten. Hun arbeid en hun gebed stuwde het onderwijs.

Die stuwende kracht der ouders is nu beslist niet aanwezig. De vergaderingen der schoolvereniging worden slecht bezocht. En in ieder geval leeft niet, laten we zeggen, nog niet, de vraag, die ons allen toch wel zwaar op de ziel mocht liggen, of onze kinderen in deze dagen, die boos zijn, op de Christelijke School wel het onderricht krijgen, dat hen daartegen wapent.

Hoe komt het toch, dat de critiek op politieke partij en allerlei organisaties maar steeds den voorrang krijgt? Het argument, dat onze kinderen het niet van de school, maar van het gezin moeten hebben, is in dit verband zinloos. Ouders die werkelijk in het gezin hun roeping ten aanzien van hun kinderen verstaan en gehoorzamen, gebruiken dit argument niet. Die ouders brandt de vraag naar het schoolonderwijs veel te sterk in het hart! Die weten hoe de wereld, waarin het kind zich beweegt, met duizend vangarmen tracht hun de ziel van hun kind te ontfutselen, met duizend kleine zaagjes de wortels van zijn geloof door te za- gen. Die willen weten, of die school een bondgenoot of een vijand beteekent!

Laten we maar eens een eenvoudig voorbeeld ne- men, het spieken, het voorzeggén, het afkijken en der- gelijke. Het gaat er nu niet over, door welke factoren het kind daartoe kan worden gebracht, maar over het beoordeelen van het feit als zoodanig. Het zoo op zichzelf te willen bezien is geen simplisme, maar beoogt deze zonde als zonde in het licht te stellen. Of is het geen echte zonde? Zoo meenen vele volwas- senen te mogen oordeelen. Ze kunnen er zoo over glimlachen, of ook het zelfs aanmoedigen. „Jongen, dat je spiekt is niet erg, als ik het maar niet merk". Met die uitspraak is meteen geschetst die onder-

wijzer-leeraar, die zoo oolijk met de kinderen kan omgaan, die het zulke „heerlijke boefjes" vindt, die zich beroemt met alle kinderen goed overweg te kunnen en inzonderheid de „voor den leek vreemde" buitenbeentjes weet te ontbolsteren tot de edelste sterren der menscheid. Deze charmeurs, behendige goochelaars op alle wapenen, dagelijks spelende voor hun leerlingen, weten zich zoo in het centrum van de belangstelling. Hoe zou meneer dat nu weer zien? Hij weet zich een interessante, fijne vent. Hij zegt, dat het onderwijzen hem een spel is, waarvan hij voortdurend geniet — hetgeen hij — dit in vertrou- wen — in zijn geval ook van zijn leerlingen verwacht, anders worden die vreeselijk genegerd. Welnu, als zulk een mensch zich met de zaak van het spieken be- moet, — hij snapt het natuurlijk direct!, — dan kan er heel wat gebroken worden aan den muur, dien de ouders hadden gebouwd. Maar de onderwijzer, die den Heere dient in zijn werk, kent het kinderleven, en houdt daardoor ook de valuta in die wereld in het oog. Hij kan taxieren hoeveel één afgekeken woord voor het kind beteekent. Waarschijnlijk meer dan tien gulden voor een volwassene in den bakkerswinkel. Hij ziet hier een afgedoold schaap, dat den Heere is kwijt- geraakt, en dat straks in zijn gebed weer vrede met Hem zal moeten zoeken en vinden. Is u zeker, dat uw kind zulk een onderwijzer heeft? Weet u misschien, dat zoo goed als alle moderne psychologen dit alles larie vinden? En dat die moderne psychologie en paedagogiek via allerlei kanalen toegang weet te vinden tot onze scholen? Weet U van enquêtes, die „onomstootelijk" „wetenschappelijk" hebben vastge- steld, op welken leeftijd „het persoonlijk schuldgevoel" nog niet als aanwezig kan worden verondersteld?

D. J. B.

LITERATUUR EN KUNST

Nuttig, niet afdoende.

Dr F. J. Tolsma: „De Para-Psychologie". Bosch & Keuning N.V., Baarn.

Nu bij vele jongeren de lust tot diepgaande begin- selstudie verdwenen raakt en zelfs het lezen van goede boeken nauwelijks meer tijd vindt, krijgt de para- psychologie vat op de geesten. Het staat geleerd en geeft blijk van de zoo befaamde algemeene ontwikke- ling, als men over geheimzinnige machten en krach- ten weet te spreken, als een ingewijde in de mysteriën der geestenwereld. Trouwens verschillende gewone romans kan men niet „met vrucht" lezen, indien men niet eenigszins op de hoogte is van deze mode-weten- schap.

Het is daarom zoo nuttig, dat een vakman, die te- vens christen is, de moeite heeft genomen heel het para-psychologische complex eens onder de loupe te nemen.

Als voedingsbodem ziet hij het animisme en het spiritisme met hun taboe, magie, verschijningen enz. Er blijft onder zijn critiek niet veel meer over, dan wat primitief-heidensch bijgeloof, vermengd met veel bedrog. Dat op zulk een wankelbaar fundament de para-psychologie haar gebouw optrekt, is van weten- schappelijk standpunt bezien alleszins bedenkelijk.

Eerst worden nog verschillende parapsychische ver- schijnselen besproken en als grootendeels bewust of onbewust bedrog gekwalificeerd. De nuchtere geleer- de laat zich niet foppen door de soms zeer geraffi- neerde trucjes der mediums. Wel ontkent hij niet het bestaan van onbekende krachten, booze geesten in de lucht, buitengewone verschijnselen, en verschijningen, maar hij acht het geëxperimenteer van leeken gevaar- lijk en bedriegelijk, het getheoretiseer van geleerden en onderzoekers op dit gebied niet overtuigend, eer verwarringstichtend.

Dan komt de hoofdmoot van het boek, de eigenlijke parapsychologie, die wetenschappelijk gegrondvest is door mannen als Frevé, Jung e.a. Hier toont de schr. meer respect, dan in de vorige hoofdstukken, voor de onderzoekers op dit psychische terrein. Hier is nl. de wetenschap aan het woord en al staat hij zeer kritisch tegenover hun resultaten, hij slaat ze hooger aan dan de vooraangaande uitspraken en methodes van geleerd doende leeken.

Als psychiater heeft hij zelf te veel met verschil- lende zaken, als telepathie, te maken gehad, om die zoo maar als bedrog te verwerpen. Hij bepaalt er zich dan ook toe tal van gevallen, methodes van onderzoek en evenzoo veel verklaringen te bespreken, ten ein- de vast te kunnen stellen dat zij alle van elkaar afwij- ken en tezamen weinig zekerheid bieden. De wetenschap en speciaal de psychiatrie zal een voorzichtig gebruik maken van de resultaten der wetenschappelijke para- psychologen; onbevoegden doen wijs zich geheel af- zijdig te houden en geen geloof te hechten aan popu- lair-wetenschappelijke boeken op dit gebied, al zijn ze nog zoo mooi geïllustreerd met „echte" astrale- en materialisatiefoto's.

Eigenlijk moest elke leek, die dit gevaarlijke gebied met ongeschoeide voeten wil betreden, het boek van dr Tolsma eens lezen. Hij zou alras gevoelen, hoeveel voetangels en verborgen klemmen hem het voortgaan belemmeren. Het is bijna een verdienste van dit boek, dat het soms door te veel gegevens, te veel geleerde

worden en (nog) onverklaarde begrippen zoo topzwaar dreigt te worden, dat de schrijver bij de noodgedwongen beknoptheid die hij wel moet aanwenden een, de lee- kenschonen bijna ontwassen lezer, dikwijls in het donker laat zitten. Als een vakgeleerde al bijna om- komt in de stof, zoodat hij die niet steeds even helder weet te behandelen, daar zelfs een onbeduidend lijkend geval heel gecompliceerd blijkt te zijn, wat moet een leek er dan mee aan? Hij zal verdrinken, voor hij armslag krijgt.

Toch wil ik deze negatieve verdienste van het werk niet te hoog aanslaan, want duidelijkheid, doorzich- tigheid, zij het ook verkregen door een goedgekozen beperking, is voor een boek als dit erg noodzakelijk. Er staan vlotgeschreven stukken in, naast worstelin- gen met den stijl. De wetenschappelijke conscientie van den psychiater heeft, te nauwgezet, elk verschijn- sel althans, een plaatsje willen geven, ten koste van den nu overladen lezer. De vakman is den auteur te dikwijls de baas.

De critiek is voor een boek als dit wellicht ook te wetenschappelijk, te aarzeland. Zoolang het dilettan- tenwerk betreft, spreekt hij onomwonden van bedrog, ook wel zonder klemmende argumentatie; geldt het echter vakmensen, dan wordt de critiek zachter, overwegener en minder fel afwijzend, ook als men van den christen een duidelijk protest verwachtte.

Daardoor wordt het slot, voor mij althans, minder bevredigend. Wel is waar wordt afgewezen het gebruik van een parapsychologie als theologische hulpweten- schap ter verklaring van den bijbel en meer speciaal van de wonderen, de verschijningen, het ritueel bij den eeredienst, zoowel in Oude als Nieuwe Testament, maar die afwijzing is niet radicaal genoeg. Het is het protest van den medicus, die zich huiverend er van bewust is, hier op het terrein van een theoloog te loopen. Na een vrij lange wandeling met enkele para- psychologische dominees, wien hij eenige voorzichtig- heid in het omgaan met psychologisch en psychopa- tisch materiaal aanraadt, verwijst hij verder kortelijk naar Bavinck en Aalders als goede theologische des- kundigen ook op dit neven-gebied.

Juist uit wat de schrijver aanhaalt en bespreekt en ook wel becritiseert, uit de artikelen, boeken en bro- chures van predikant-parapsychologen blijkt duidelijk, hoe gevaarlijk dit soort werk is voor de jeugd. Hier wordt toch „vroom" en „bijbelsch" het wonder „ver- klaard" en de bijbel „aannemelijk" gemaakt. Dit lijkt zoodoende geen bijbelcritiek, geen afbraak, maar eerder opbouwend werk, geloofsversterkend.

Hier had de schrijver iets van zijn wetenschappelijke schroom moeten laten schieten voor het betreden van theologisch terrein. Hier had hij onduidelijker zijn eigen meening moeten uitspreken. Als psychiater had hij meer dan voldoende afweerwapenen bij de hand en de theologen zouden heusch niet argwanend hebben toegekeken bij elken houw dien hij zijn tegenstanders had toegebracht. De bijbelcritiek komt tegenwoordig in een ander gewaad naar buiten. Vroeger ging zij met het ontleedmes in de hand, als een chirurg, alle ver- keerdheid uit den bijbel wegsnijden, totdat ten leste slechts een beschadigde band overbleef. Tegenwoordig laat men alles staan, „verklaart" het echter met de wichelroede der parapsychologen in de hand, totdat het Goddelijke in quasi wetenschap is ondergegaan. Zoo behoudt men een bijbel, maar die is niet meer Gods Woord.

Misschien vraag ik te veel van den schrijver; zijn bedoeling met dit, toch voor leeken geschreven, werk is wellicht heel anders.

Dan nog vind ik het jammer, dat hij de kans om dit geleur met den bijbel eens grondig af te maken, heeft laten voorbijgaan.

Ongetwijfeld echter zal het boek zijn nut doen en kunnen opvoeders van jeugd, op welk gebied ook, er goede, wetenschappelijk getoetste argumenten aan on- tleenen in hun strijd tegen de geheimzinnige wereld van het occulte, die een groote aantrekkingskracht blijkt te hebben. Ondanks de moeilijkheden die over- wonnen moeten worden en die te wijten zijn vooral aan den omvang van de stof, zal de geoefende lezer veel aan dit boek hebben. Het is nuttig, al is het niet steeds afdoende.

Gron.

H. S.

GEZINSLEVEN

Aangaande mij en mijn huis

„Looft den Heere..... gij ouden met de jongen!"

Het is goed, dat men den Heere love!

Hoe verheugt de Heere er zich in, als de man 's morn- gens naar zijn werk gaat, terwijl uit zijn hart de psalm opwelt, ook al hoort niemand er iets van, op zijn best een zacht neurien.

Hoe aangenaam is het den Heere, als moeder de vrouw haar huis verzorgt, de gedachten bij haar man en kinderen, onder den indruk der zegeningen, waar- mee de Heere haar rijk maakt — en ze dan haar blijd- schap lucht geeft, door psalmen en geestelijke liede- ren, die haar huis van vreugde doen ruischen en door openstaande deuren en ramen naar buiten klinken.

Met welgevallen luistert Hij naar de kinderen, als ze in koor zingen van den grooten Kindervriend, van